

თავი 3.

რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს საქმიანობის კრიტიკული ანალიზი

რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 19 თებერვლის დადგენილებით შეიქმნა. სააგენტოს შექმნის შესახებ 2014 წლის 7 თებერვლის მთავრობის სხდომის დასრულებისთანავე გახდა ცნობილი.¹⁶⁷ რელიგიური გაერთიანებებისთვის მთავრობის ეს გადაწყვეტილება მოულოდნელი აღმოჩნდა. რელიგიურმა გაერთიანებებმა სააგენტოს დაფუძნებისთანავე მიუთითეს იმ საფრთხეებზე, რომლებსაც, მათი აზრით, ამ სპეციალიზებული უწყების შექმნა წარმოქმნიდა. რელიგიური გაერთიანებები არსებით ხარვეზებად ასახელებდნენ: 1. მათ ავტონომიაში ჩარევის რისკებს; 2. ამ გადაწყვეტილების მიღებამდე მათთან კონსულტაციების არარსებობას, რაც სააგენტოს მიზნებსა და უფლებამოსილებებს ბუნდოვანებას სძენდა; 3. სააგენტოს შექმნის გაცხადებულ მიზნებს შორის რელიგიის თავისუფლების, თანასწორუფლებიანობის და სეკულარიზმის პრინციპების დაცვის გამოწვევების არასაკმარისად წარმოჩენას.¹⁶⁸

როგორც შემდგომ გაირკვა, რელიგიის სააგენტოს საქმიანობასა და ფუნქციების შესახებ არაერთგვაროვანი წარმოდგენები ჰქონდათ ამ სააგენტოს შექმნაში უშუალოდ ჩართულ ადამიანებსაც. ზოგიერთი მათგანისთვის სააგენტო ქვეყანაში რელიგიური თავისუფლების უზრუნველყოფის და სახელმწიფოსა და რელიგიურ გაერთიანებებს შორის მოქნილი, გამჭვირვალე და დემოკრატიული ურთიერთობის მექანიზმი იყო, მაგრამ საქმიანობის პროცესში გამოვლინდა, რომ სააგენტოს საქმიანობაზე კონტროლი საქართველოს სახელმწიფო უშიშროების სამსახურის ხელში აღმოჩნდა.¹⁶⁹ რელიგიის საკითხთა სააგენტოსთვის კანონმდებლობით დასახულ მიზნებსა და რეალურ საქმიანობას შორის შეუსაბამობაზე სხვადასხვა დროს საუბრობდნენ არა მხოლოდ ცალკეული რელიგიური გაერთიანებების წარმომადგენლები¹⁷⁰, საერთაშორისო¹⁷¹ და ადგილობრივი ორგანიზაციები¹⁷², არამედ სააგენტოს საქმი-

167 რელიგიის საკითხებზე ახალი სახელმწიფო სააგენტო იქმნება, ხელმისაწვდომია: <https://old.civil.ge/ge/article.php?id=27804>

168 რელიგიური გაერთიანებების და არასამთავრობო ორგანიზაციების განცხადება რელიგიის საკითხთა სააგენტოს მანდატის შესახებ, 2014 წლის 30 აპრილი, ხელმისაწვდომია: <http://www.tabula.ge/ge/story/82723-religiata-sabcho-reliiis-sakitxta-saxelmtsifo-saagentos-mandati-problemuria>

169 ვლადიმერ ნარსია: რელიგიის სააგენტოს ამ ფორმით არსებობა არ არის აუცილებელი, ხელმისაწვდომია: <https://emc.org.ge/ka/products/vladimer-narsia-reliiis-saagentos-am-formit-arseboba-ar-aris-autsilebeli>

170 ქართველ მუსლიმთა კავშირის თავმჯდომარის, ტარიელ ნაკაიძის განცხადება, 2016 წლის 12 დეკემბერი, ხელმისაწვდომია: <http://ghn.ge/news/165699>

171 რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპული კომისიის მოხსენება საქართველოს შესახებ, 2015 წლის 8 დეკემბერი, ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/fourth-report-on-georgia-georgian-translation-/16808b5775>

172 ექვსი არასამთავრობო ორგანიზაციის კრიტიკული შეფასება რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს საქმიანობის შესახებ, ხელმისაწვდომია: http://phr.ge/home/content?content_id=897

ანობაში ჩართული აკადემიური სფეროს წარმომადგენლებიც, რომელთა უმრავლესობამ, ამ უწყების დისკრიმინაციული და არადემოკრატიული საქმიანობის გამო, სააგენტოსთან საქმიანი ურთიერთობა განწყვიტა.¹⁷³

სააგენტოს მისამართით გამოთქმული კრიტიკის მნიშვნელოვანი ნაწილი მუდმივად არის სააგენტოს მიმართ რელიგიური გაერთიანებების ნდობის არარსებობა.¹⁷⁴ ამ გარემოების გამო სააგენტოს კრიტიკა ბუნებრივია, რადგან შეუძლებელია სახელმწიფომ შეძლოს რელიგიურ გაერთიანებებთან ეფექტიანი და მჭიდრო კოორდინაცია, თუკი ამ საკითხებზე მომუშავე ორგანო დისკრედიტირებულია და რელიგიური გაერთიანებები ამ უწყებასთან ღია და მჭიდრო კომუნიკაციას უფრთხიან. რელიგიურ გაერთიანებებსა და სააგენტოს შორის თავიდანვე არსებულ უნდობლობაზე მეტყველებს ეროვნული უმცირესობების დაცვის შესახებ ევროპული ჩარჩო კონვენციის (FCNM) საკონსულტაციო კომიტეტის რეკომენდაცია,¹⁷⁵ რომელიც სააგენტოსა და სახალხო დამცველთან არსებულ რელიგიის საბჭოს შორის თანამშრომლობაზე მიუთითებს. თუმცა ამ თანამშრომლობისთვის მზაობას რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო არ გამოხატავს.

მრავალმხრივი კრიტიკის ფონზე სააგენტოს გაუქმების საკითხი მუდმივად აქტუალური იყო. 2018 წელს, პრემიერ-მინისტრის თანამდებობაზე წარდგენისას, მამუკა ბახტაძემ განაცხადა, რომ რელიგიის საკითხთა სააგენტო გაუქმდებოდა და მისი უფლებამოსილებები შერიგების და სამოქალაქო ინტეგრაციის სამინისტროზე გადანაწილდებოდა, თუმცა, მიუხედავად პრემიერის საჯარო განცხადებისა, სააგენტომ კვლავ განაგრძო საქმიანობა.¹⁷⁶

EMC-იმ 2019 წლის დეკემბერში 17 რელიგიური გაერთიანების წარმომადგენლები გამოკითხა. ჩატარებული გამოკითხვის შედეგების მიხედვით, რელიგიური ორგანიზაციების უმრავლესობა კვლავ სკეპტიკურად აფასებს რელიგიის საკითხზე სპეციალიზებული ორგანოს არსებული ფორმით საქმიანობას.

173 როგორ აფასებენ რელიგიის საკითხთა სააგენტოს საქმიანობას მრჩეველთა საბჭოს ყოფილი წევრები, 2016 წლის 27 დეკემბერი, ხელმისაწვდომია: <http://liberali.ge/news/view/26754/rogor-afaseben-religiis-saagentos-saqmianobas-mrchevta-sabchos-yofili-tsevrebi%20%20>

174 საქართველოს 2014 – 2020 წლების ადამიანის უფლებათა ეროვნული სტრატეგიის განხორციელება. მიღწევები, გამოწვევები და რეკომენდაციები – დამოუკიდებელი ექსპერტის, მეგი ნიკოლასონის მოკლე მიმოხილვა, გვ. 8. ხელმისაწვდომია: <https://www.ge.undp.org/content/georgia/ka/home/publications/Georgia-human-rights-2019.html>

175 ADVISORY COMMITTEE ON THE FRAMEWORK CONVENTION FOR THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES. Third Opinion on Georgia¹ adopted on 7 March 2019, page: 24, ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/3rd-op-georgia-en/1680969b56?fbclid=IwAR0Hzmw9vtSyyIlg-54T9muRaAnA4xybJFh1fTVKrQvROxqS7IGX3a0dybqA>

176 რატომ ვერ შევლია მთავრობა რელიგიის სააგენტოს, ხელმისაწვდომია: <https://batumelebi.netgazeti.ge/news/152058/>

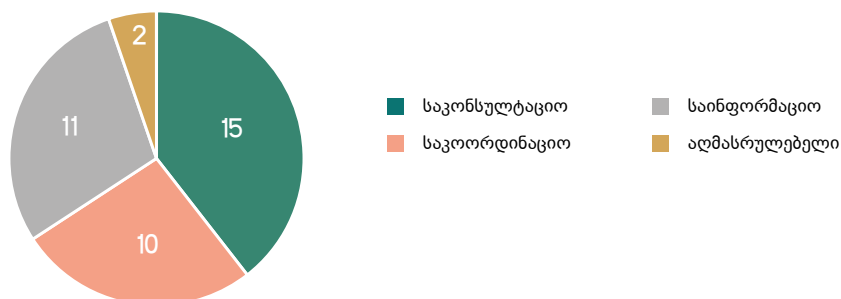
საჭიროდ მიგაჩნიათ თუ არა რელიგიის საკითხებზე სპეციალიზებული ორგანოს არსობა?

3.1. რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს მანდატი

რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს ფუნქცია და უფლებამოსილებები მთავრობის მიერ დამტკიცებული სააგენტოს დებულების მე-2 მუხლით განისაზღვრა.¹⁷⁷ სააგენტოს შექმნამდე საქართველოს მთავრობას არ გაუვლია შესაბამისი კონსულტაციები რელიგიურ ორგანიზაციებთან იმის შესახებ, თუ როგორ წარმოედგინათ მათ რელიგიის საკითხზე მომუშავე სპეციალური ორგანიზაციის საქმიანობა. EMC-ის მიერ 2019 წლის დეკემბერში ჩატარებული გამოკითხვის თანახმად, რელიგიური გაერთიანებებისთვის ყველაზე სასურველი იქნებოდა, ამგვარ ორგანოს საკონსულტაციო ფუნქცია ჰქონოდა.¹⁷⁸

თქვენი აზრით, როგორ უნდა იყოს სააგენტოს ფუნქცია?

177 საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 19 თებერვლის №177 დადგენილება. ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/kanonmdebloba/saqartvelos-mtavrobis-dadgenileba-n177-2014-wlis-19-tebervali-q-tbilisi-sajaro-samartlis-iuridiuli-piris-reliiis-sakitxta-saxelmwifo-saagentos-seqmnisa-da-debulebis-damtkebis-sesaxe>

178 რესპონდენტებს შეეძლოთ ერთზე მეტი ფუნქციის დასახელება.

რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს მართლაც აკისრია საკონსულტაციო ფუნქცია რელიგიური გაერთიანებებისთვის ქონების გადაცემის საკითხის კონტექსტში, თუმცა, ამას გარდა, ამავე ორგანოს მნიშვნელოვანი უფლებამოსილებები აქვს რელიგიური პოლიტიკის განსაზღვრის მიმართულებითაც. რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო, ადამიანის უფლებათა დაცვის 2018-2020 წლების სამთავრობო სამოქმედო გეგმის თანახმად, ერთ-ერთი პასუხისმგებელი ორგანოა: 1. საქართველოში რელიგიის თავისუფლების, ტოლერანტობის, თანასწორუფლებიანობისა და რელიგიური ნეიტრალიტეტის განმტკიცებაზე; 2. საერთაშორისო და ადგილობრივი ორგანიზაციების მიერ ადამიანის უფლებათა დაცვის მდგომარეობის ანალიზსა და შესაძლო რელიგიური შეუწყნარებლობის შემთხვევებზე კვალიფიციური კვლევის ჩატარებაზე; 3. ზოგადი განათლების სისტემაში რელიგიური ნეიტრალიტეტის პრინციპების განმტკიცებაზე; 4. რელიგიური გაერთიანებების მიერ საკუთარი საქმიანობის შეუზღუდავად წარმართვის შესაძლებლობის უზრუნველყოფაზე.¹⁷⁹ სააგენტოსთვის, მის მიმართ არსებული დაბალი ნდობის გამო, გეგმის თანახმად ამ მასშტაბური ფუნქციების დაკისრება, პრობლემურად იქნა მიჩნეული.¹⁸⁰ მთავრობის მუშაობაში ამ მიმართულებებით მონაწილეობა სააგენტოს შესაძლებლობას აძლევს ჩაერთოს სახელმწიფოს რელიგიური პოლიტიკის განხორციელებაში. სააგენტოს რელიგიური პოლიტიკის შემუშავებაში მონაწილეობა შეუძლია საკანონმდებლო ინიციატივების წარმოდგენის გზითაც. სამწუხაროდ, რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო ამ უფლებამოსილებას არ იყენებს სეკურალიზმის პრინციპის, რელიგიის თავისუფლების და რელიგიურ გაერთიანებებს შორის თანასწორობის უზრუნველსაყოფად. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ 2018 წელს მიღებული ორი უმნიშვნელოვანესი გადაწყვეტილების მიუხედავად, რომლითაც არაკონსტიტუციურად ცნო საგადასახადო¹⁸¹ და ქონების¹⁸² კანონმდებლობაში არსებული ნორმები, რომლებიც პრივილეგირებულ მდგომარეობაში აყენებდნენ საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიას, სააგენტოს, ამ უმნიშვნელოვანესი გადაწყვეტილებების კანონმდებლობაში ასახვის მიმართულებით, ინიციატივა არ გამოუჩენია. ნაცვლად ამისა, რელიგიის საკითხთა სააგენტო, ფაქტობრივად, დაარსებიდანვე ლობირებს რელიგიის შესახებ სპეციალური კანონის მიღების ინიციატივას.

179 ადამიანის უფლებათა დაცვის 2018-2020 წლების სამთავრობო სამოქმედო გეგმა. ხელმისაწვდომია: <http://myrights.gov.ge/ka/plan/Action%20Plan%202020?sphere=901&goal=902&task=947>

180 საქართველოს 2014 – 2020 წლების ადამიანის უფლებათა ეროვნული სტრატეგიის განხორციელება. მიღწევები, გამოწვევები და რეკომენდაციები – დამოუკიდებელი ექსპერტის, მეგი ნიკოლასონის მოკლე მიმოხილვა, გვ. 8. ხელმისაწვდომია: <https://www.ge.undp.org/content/georgia/ka/home/publications/Georgia-human-rights-2019.html>

181 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 3 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე №1/2/671. ხელმისაწვდომია: <http://constcourt.ge/ge/legal-acts/judgments/1-2-671-ssip-saqartvelos-evangelur-baptisturi-eklesia-aaip-saqartvelos-sicocxlis-sityvis-eklesia-ssip-qristes-eklesia-ssip-saqartvelos-saxarebis-rwmenis-eklesia-aaip-meshvide-dgis-qristian-adventista-eklesiis-transkavkasiuri-iunioni-ssip-latin-katoliketa.page>

182 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 3 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე №1/1/811. ხელმისაწვდომია: <http://constcourt.ge/ge/legal-acts/judgments/1-1-811-ssip-saqartvelos-evangelur-baptisturi-eklesia-ssip-saqartvelos-evangelur-luteruli-eklesia-ssip-sruliad-saqartvelos-muslimta-umaglesi-sasuliero-sammartvelo-ssip-daxsnil-qristianta-sagvto-eklesia-saqartveloshi-da-ssip-saqartvelos-saxarebis-rwmenis-e.page>

სააგენტოს საქმიანობის პირველივე – 2014 წლის ანგარიშში მითითებულია რელიგიასთან დაკავშირებული საკითხების ერთიანი საკანონმდებლო აქტით მონესრიგების საჭიროება. ასევე, სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობის შესწავლის ფარგლებში, სააგენტომ დაასკვნა, რომ სპეციალური რეგულირება რელიგიის საკითხებთან დაკავშირებით მიღებული პრაქტიკაა და ეს საქართველოსთვისაც აუცილებლობას წარმოადგენს.¹⁸³ რელიგიის თავისუფლებისთვის საფრთხის შემცველი სხვადასხვა საკანონმდებლო ინიციატივა, მომდევნო წლებში პერიოდულად კვლავ ხდებოდა განხილვის საგანი და რელიგიური გაერთიანებების უმრავლესობა¹⁸⁴ და არასამთავრობო ორგანიზაციები საჭაროდ უპირისპირდებოდნენ ამ იდეას.¹⁸⁵ ამ გაცხადებული წინააღმდეგობის მიუხედავად, 2019 წლის დასაწყისში საქართველოს პარლამენტში კვლავ გაიმართა შეხვედრების ციკლი,¹⁸⁶ სადაც სპეციალური კანონის მიღება ერთ-ერთი უმთავრესი განსახილველი საგანი იყო. შეხვედრებზე სააგენტოს ხელმძღვანელი ღიად უჭერდა მხარს სპეციალური კანონის იდეას და უსაფუძვლოს უწოდებდა იმ საფრთხეებს, რომლებზეც რელიგიური გაერთიანებები საუბრობდნენ.¹⁸⁷ რელიგიის სააგენტოსთვის სპეციალური კანონის მიღება თავიდანვე ერთიანი რელიგიური პოლიტიკის ნაწილად განიხილებოდა. ამის შესახებ სააგენტოს მიერ შემუშავებულ რელიგიური პოლიტიკის სტრატეგიის პროექტშიც იყო ნათქვამი, სადაც სააგენტო რელიგიის შესახებ სპეციალური კანონის მიღების აუცილებლობას იმ მოტივით ასაბუთებდა, რომ „არსებული ნორმები ან კერძო ხასიათისაა და ვერ მოიცავს უფლებებისა და ურთიერთობების მთელ სპექტრს ან უსისტემოდაა გაბნეული და ვერ ქმნის ერთიან კანონმდებლობას“.¹⁸⁸ ეს პროექტი გამოქვეყნებისთანავე იქცა კრიტიკის ობიექტად არა მხოლოდ სპეციალური კანონის შემუშავების ინიციატივის, არა-

183 რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს 2014 წლის ანგარიში (ივნისი-დეკემბერი), გვ. 8. ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/wliuri-angarisbi/religiis-sakitxta-saxelmwifo-saagentos-angarisbi-2014-wlis-ivnisi-dekemberi>

184 სახალხო დამცველთან არსებული რელიგიათა საბჭოს განცხადება რელიგიური გრძნობების შეურაცხყოფისა და სიძულვილის გამოხატვის შესახებ საკანონმდებლო ინიციატივასთან დაკავშირებით. ხელმისაწვდომია: http://www.tolerantoba.ge/index.php?news_id=506

185 სამოგადოებრივი ორგანიზაციები პარლამენტს მოუწოდებენ არ მიიღოს კანონი მორწმუნეთა რელიგიური გრძნობების შესახებ. ხელმისაწვდომია: <https://emc.org.ge/ka/products/sazogadoebri-organizatsiebi-moutsodeben-parlaments-ar-miighos-kanoni-mortsmuneta-reliuri-grdznobebis-shesakheb>

186 პარლამენტში რელიგიის თავისუფლებაზე მომუშავე ჯგუფის პირველი შეხვედრა გაიმართა. ხელმისაწვდომია: <http://www.parliament.ge/ge/saparlamento-saqmianoba/komitetebi/adamianis-uflebata-dacvisada-samoqalaqo-integraciis-komiteti/axali-ambebi-adamianis/parlamentshi-reliiis-tavisuflebase-momushave-djufis-pirveli-shexvedra-gaimarta.page>

187 რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ სპეციალური კანონის შემუშავებას არ მივესალმებით – რელიგიათა საბჭო. ხელმისაწვდომია: <http://liberali.ge/news/view/42898/religiuri-organizatsiebis-shesakheb-spetsialuri-kanonis-shemushavebas-ar-mivesalmebit--religiata-sab>

188 „საქართველოს სახელმწიფო რელიგიური პოლიტიკის განვითარების სტრატეგია“. ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/assets/pub1/%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98%20%E1%83%92%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%97%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%A1%20%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%90.pdf>

მედ უპირველესად რელიგიური გაერთიანებების იერარქიზაციის და რელიგიის სახელმწიფო უსაფრთხოების კონტექსტში განხილვის გამო.¹⁸⁹

უსაფრთხოების კონტექსტი სააგენტოს მიერ შემუშავებული სტრატეგიის პროექტში საკმაოდ დაკონკრეტებული იყო და შემდეგი პირობა სახელდებოდა: „საქართველოს საზღვრისპირა რეგიონებში არსებობს რელიგიური ჯგუფების იმგვარი გეოგრაფიული განლაგება, როცა მათ ანალოგიური ეთნიკური (მაგ., სამცხე-ჯავახეთის სომხურ თემს ესაზღვრება სომხეთი, ქვემო ქართლის აზერბაიჯანულ თემს – აზერბაიჯანი და ა.შ.) ან რელიგიური (აჭარის ქართველ მუსლიმთა თემს ესაზღვრება მუსლიმური თურქეთი და ა.შ.) კუთვნილების მქონე ქვეყნები ესაზღვრებათ“. მიუხედავად იმისა, რომ სტრატეგიის პროექტს რაიმე ნორმატიული სახე არ მიუღია და დღესდღეობით პროექტის ამ სახით არ იძებნება, რელიგიური უმცირესობების ქვეყნის უსაფრთხოებისთვის პოტენციურ საფრთხედ აღქმა რელიგიის საკითხთა სააგენტოს საქმიანობაზე დღემდე ახდენს ზეგავლენას. ნიშანდობლივია, რომ რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს რეგიონული წარმომადგენლობები ჰყავს სწორედ მისივე სტრატეგიის პროექტის მიხედვით უსაფრთხოების თვალსაზრისით პრობლემურად მიჩნეულ სამ რეგიონში: სამცხე-ჯავახეთში, ქვემო ქართლსა და აჭარაში.

რელიგიური უმცირესობების საკითხების უსაფრთხოების ჭრილში აღქმა სამინისტროს მხრიდან განსაკუთრებით აშკარაა მუსლიმ თემთან დამოკიდებულებაში. სააგენტო არ თანამშრომლობს მისთვის არასასურველ მუსლიმურ ორგანიზაციებთან. კერძოდ, მას არ აქვს საქმიანი კომუნიკაცია პანკისის ხეობის სალადიტურ თემთან, ძირითადად აჭარაში მოქმედ ქართველ მუსლიმთა კავშირთან და ეთნიკური აზერბაიჯანელების მიერ შექმნილ სრულიად საქართველოს მუსლიმთა უმაღლეს სასულიერო სამმართველოსთან. ნაცვლად ამისა, სააგენტო მუსლიმი თემის წარმომადგენლად განიხილავს სრულიად საქართველოს სამუფტო სამმართველოს, ორგანიზაციას, რომელიც თავიდანვე პოლიტიკური მიზნით შეიქმნა და რომლის სახელმწიფოსგან დამოუკიდებლობა მუდმივად ბადებს კითხვებს,¹⁹⁰ ამავე დროს, სამუფტო სამმართველოს საქმიანობის სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მიერ გაკონტროლებაზე სამმართველოს ყოფილი თანამშრომლებიც საუბრობენ.¹⁹¹

რელიგიური ორგანიზაციების იერარქიზაცია და მათ ნაწილთან კომუნიკაციის არქონა, ცხადია, შეუძლებელს ხდის რელიგიური კონფლიქტების მოგვარების პრო-

189 „საქართველოს სახელმწიფოს რელიგიური პოლიტიკის განვითარების სტრატეგიის“ შეფასება. ხელმისაწვდომია: <https://emc.org.ge/ka/products/sakartvelos-sakhelmtsifos-religiuri-politikis-ganvitarebis-strategiis-shefaseba>

190 საუბარი რელიგიაზე: ვინ ნიშნავს მუფტებსა და შეიხებს საქართველოში. ხელმისაწვდომია: <https://www.youtube.com/watch?v=8CwCvc6TroE&t=14s>

191 ადამიანის უფლებების სწავლების და მონიტორინგის ცენტრი (EMC) – არჩევენები სრულიად საქართველოს მუსლიმთა სამმართველოში. ხელმისაწვდომია: <https://emc.org.ge/ka/products/archevnebi-sruliad-sakartvelos-muslimta-sammartveloshi>

ცესში სააგენტოს, როგორც სანდო მედიატორის ან სხვადასხვა სახელისუფლებო ორგანოსთან კოორდინატორ უწყებად მოაზრებას. სააგენტოს შექმნის შემდეგ, ყველა კრიტიკულად მნიშვნელოვან საკითხთან დაკავშირებით, რომელიც კონფლიქტის ეფექტიან ან სამართლიან გადაწყვეტას და/ან რელიგიური უმცირესობების ინტერესის აღსრულებას მოითხოვდა, სააგენტოს პრობლემური და უსამართლო გადაწყვეტილება გამოჰქონდა. ბათუმში ახალი მეჩეთის აშენების თაობაზე მუსლიმი თემის მოთხოვნის პარალელურად, მთავრობამ ბათუმში მეჩეთის გაფართოების, რელიგიური სასწავლებლის და სამუფთო რეზიდენციის მშენებლობის გადაწყვეტილება მიიღო. თუმცა მუსლიმი თემის საჭიროება ბათუმში სათანადო პირობებში ლოცვის შესახებ, კვლავ შეუსრულებელია. რელიგიის საკითხთა სააგენტომ ეფექტიანად ვერც თერჯოლაში იეჰოვას მოწმეებსა და მართლმადიდებელ მრევლს შორის მომხდარი კონფლიქტის განსამუხტად და იეჰოვას მოწმეების მიმართ თანასწორი გარემოს უზრუნველსაყოფად იმოქმედა¹⁹² და ვერც სოფელ მოხეში სადავო მეჩეთის საკითხის დასარეგულირებლად, სადაც სააგენტოს ეგიდით შექმნილმა კომისიამ შენობის კონფესიური კუთვნილების დადგენაზე უარი თქვა და კონფლიქტის ჩახშობა მუსლიმებისთვის ახალი მეჩეთის ასაშენებელი სივრცის შეთავაზებით სცადა.¹⁹³ მუსლიმი თემის ინტერესების ამგვარი უგულებელყოფით და საკუთარი ფუნქციის შესრულებაზე უარის თქმით მიღებული გადაწყვეტილება, შეუძლებელია კონფლიქტის ეფექტიან მოგვარებად ჩაითვალოს.¹⁹⁴

სწორედ რელიგიური ორგანიზაციების ნაწილსა და სააგენტოს შორის არასათანადო კომუნიკაციის გადასალახად და რელიგიური გაერთიანებების ფართო სპექტრის ინტერესების სააგენტოს საქმიანობაში ასახვის მიზნით, რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპულმა კომისიამ (ECRI) საქართველოს ხელისუფლებას რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოსა და სახალხო დამცველთან არსებულ რელიგიურ საკითხთა საბჭოს შორის მჭიდრო თანამშრომლობის რეკომენდაცია მისცა, რომელიც, ECRI-ს შეფასებით, შეუსრულებელი დარჩა.¹⁹⁵ სახალხო დამცველთან არსებულ ამ წარმომადგენლობით (33 რელიგიური გაერთიანებისგან შემდგარ) საბჭოსთან თანამშრომლობის აუცილებლობაზე მიუთითებს ეროვნული უმცირესობების დაცვის შესახებ ევროპული ჩარჩო კონვენციის (FCNM) საკონსულ-

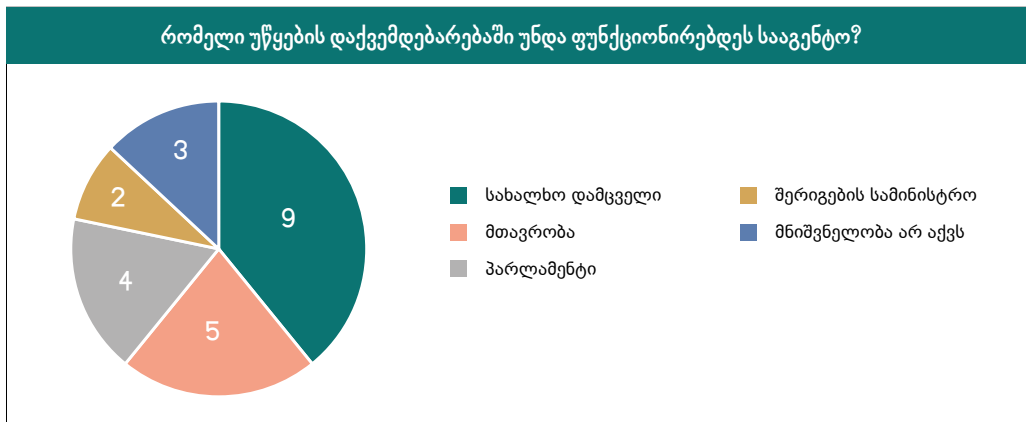
192 ადამიანის უფლებების სწავლების და მონიტორინგის ცენტრი (EMC) – თერჯოლაში გამოვლენილი რელიგიური დაპირისპირების სამართლებრივი ანალიზი. ხელმისაწვდომია: <https://emc.org.ge/ka/products/terjolashi-gamovlenili-religiuri-dapirispiresbis-samartlebrivi-analizi>

193 მოხეს კომისიის გადაწყვეტილება. ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/siaxleebi/moxes-komisiam-gadatsyvetileba-miigho>

194 ადამიანის უფლებების სწავლების და მონიტორინგის ცენტრი (EMC) – მოხეს კომისიის გადაწყვეტილების შეფასება. ხელმისაწვდომია: <https://emc.org.ge/ka/products/emc-mokhis-komisiis-saboloo-gadatsqvetilebas-afasebs>

195 ECRI CONCLUSIONS ON THE IMPLEMENTATION OF THE RECOMMENDATIONS IN RESPECT OF GEORGIA, 2019, page: 24. ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/ecri-conclusions-on-the-implementation-of-the-recommendations-in-respe/1680934a7e>

ტაციო კომიტეტი თავის დასკვნაში,¹⁹⁶ სადაც ყურადღება გამახვილებულია რელიგიური გაერთიანებების მიერ საბჭოს სანდო სტრუქტურად აღქმის მნიშვნელობაზე, სანდოობისა, რომელიც რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოსა და რელიგიური გაერთიანებების დიდ ნაწილს შორის არ არსებობს. ნიშანდობლივია, რომ EMC-ის მიერ 2019 წლის დეკემბერში გამოკითხული 17 რელიგიური გაერთიანების უმეტესობისთვის რელიგიის საკითხზე სპეციალიზებული ორგანოს არსებობა ყველაზე მეტად მისაღები აღმოჩნდა მისი სახალხო დამცველისადმი დაქვემდებარების შემთხვევაში.¹⁹⁷

რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო გაცილებით დიდი ენთუზიაზმით ასრულებს საკუთარი უფლებამოსილებების იმ ნაწილს, რომლებიც მისგან პოლიტიკური მნიშვნელობის საკითხების გადაწყვეტაში მონაწილეობას არ მოითხოვს. კერძოდ, სხვადასხვა სახელმწიფოთა ანალოგიურ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობას¹⁹⁸ და რელიგიური გაერთიანებების შესახებ საინფორმაციო ბანკის შექმნას.¹⁹⁹ რაც შეეხება საინფორმაციო წყაროებს, სააგენტომ შექმნა საქართველოს რელიგიური რუკა სხვადასხვა სტატისტიკური მონაცემების თავმოყრით.²⁰⁰ ვიდეორგოლი სახელწოდებით: „რელიგიური შემწყნარებლობა საქართველოში“²⁰¹, რომელშიც კვლავაც იერარქიზებულად და არასრულადაა წარმოდგენილი საქართველოში მოქმედი

196 ADVISORY COMMITTEE ON THE FRAMEWORK CONVENTION FOR THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES. Third Opinion on Georgia1 adopted on 7 March 2019, page: 24, ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/3rd-op-georgia-en/1680969b56?fbclid=IwAR0Hzmw9vtSyyIlg-54T9muRaAnA4xybJFh1fTVKrQvRoxqS7IGX3a0dybqA>

197 რესპონდენტებს შეეძლოთ ერთზე მეტი უწყების დასახელება.

198 საქართველოს მთავრობის დადგენილება №177 2014 წლის 19 თებერვალი, ქ. თბილისი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს შექმნისა და დებულების დამტკიცების შესახებ, მე-2 მუხლის, პირველი პუნქტის „8“ ქვეპუნქტი. ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/kanonmdebloba/saqartvelos-mtavrobis-dadgenileba-n177-2014-wlis-19-tebervali-q-tbilisi-sajaro-samartlis-iuridiuli-piris-religiis-sakitxta-saxelmwifo-saagentos-seqmnisa-da-debulebis-damtkebis-sesaxe>

199 იქვე „თ“ ქვეპუნქტი.

200 ხელმისაწვდომია: <https://religion.gov.ge/statmaps/>

201 ხელმისაწვდომია: https://www.youtube.com/watch?v=f4Odrj90wQ&feature=emb_title

რელიგიური გაერთიანებები, ფოტოალბომი „რელიგიები საქართველოში“²⁰² (ალბომის 200 გვერდიდან 144 საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას ეთმობა) და ინტერრელიგიური კალენდარი.²⁰³ სააგენტო საკუთარ ვებგვერდზე ხშირად ავრცელებს ინფორმაციას სააგენტოს დელეგაციის უცხოეთში ვიზიტების და შესაბამის ორგანიზაციებთან შეხვედრების შესახებ²⁰⁴, თუმცა ცალკეული ვიზიტების შედეგად განხორციელებული რამე ცვლილების ან სხვა სახის ხელშეწყობები შედეგის შესახებ ინფორმაცია ვებგვერდზე არ გვხვდება.

რელიგიის საკითხთა სააგენტოს ერთ-ერთი უმთავრესი უფლებამოსილებაა ოთხი რელიგიური გაერთიანებისთვის საბჭოთა პერიოდში მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მართვა.²⁰⁵ რელიგიის საკითხთა სააგენტოს როლი ამ პროცესში მთავრობის მიერ ოთხი რელიგიური გაერთიანებისთვის გამოყოფილი ყოველწლიური დაფინანსების გადანაწილებას და რელიგიურ გაერთიანებებთან ინდივიდუალური ხელშეკრულებების გაფორმებას გულისხმობს.²⁰⁶ ის გარემოება, რომ ხელშეკრულებები რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს აძლევს შესაძლებლობას, რელიგიურ გაერთიანებებს დაუდგინოს სახელმწიფოსგან მიღებული თანხის ხარჯვის მიზნობრიობა და შეამოწმოს მათი ხარჯთაღრიცხვა, სააგენტოს რელიგიური გაერთიანებების ავტონომიაში ჩარევისა და მათზე ზეგავლენის მოხდენის ბერკეტს ანიჭებს.

სხვადასხვა საერთაშორისო თუ ადგილობრივი ორგანიზაციის შეფასებით, რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო ფართო მანდატის და ვიწრო ანგარიშვალდებულების მქონე, გაუმჭვირვალე²⁰⁷ ორგანოდ ჩამოყალიბდა და მისი საქმიანობის მრავალი მიმართულება არსებითი ხარვეზებით ხასიათდება.

202 ხელმისაწვდომია: <https://religion.gov.ge/images/8958ReligionsinGeorgia.pdf>

203 ხელმისაწვდომია: <https://religion.gov.ge/uploads/--2019.pdf>

204 ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/siaxleebi>

205 საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 13 მარტის №437 „საქართველოში არსებული რელიგიური გაერთიანებებისათვის საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის დროს მიყენებული ზიანის ნაწილობრივ ანაზღაურებასთან დაკავშირებული ზოგიერთი ღონისძიების შესახებ“. ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/kanonmdebloba/saqartvelos-mtavrobis-gankarguleba-n437-2014-wlis-13-marti-q-tbilisi-saqartvelosi-arsebuli-religiuri-gaertianebebisatvis-sabwota-totalitaruli-rejimis-dros-miyenebuli-zianis-nawilobriv-anazraurebastian-dakavsirebuli-zogierti-ronisziebis-sesaxe>

206 საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 27 იანვრის დადგენილება №117 „საქართველოში არსებული რელიგიური გაერთიანებებისათვის საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის დროს მიყენებული ზიანის ნაწილობრივ ანაზღაურებასთან დაკავშირებული ზოგიერთი ღონისძიების განხორციელების შესახებ“. ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/kanonmdebloba/saqartvelos-mtavrobis-dadgenileba-n117-2014-wlis-27-ianvari-q-tbilisi-saqartvelosi-arsebuli-religiuri-gaertianebebisatvis-sabwota-totalitaruli-rejimis-dros-miyenebuli-zianis-nawilobriv-anazraurebastian-dakavsirebuli-zogierti-ronisziebis-ganxorciele>

207 U.S. Department of state: 2018 Report on International Religious Freedom: Georgia, ხელმისაწვდომია: <https://www.state.gov/reports/2018-report-on-international-religious-freedom/georgia/>

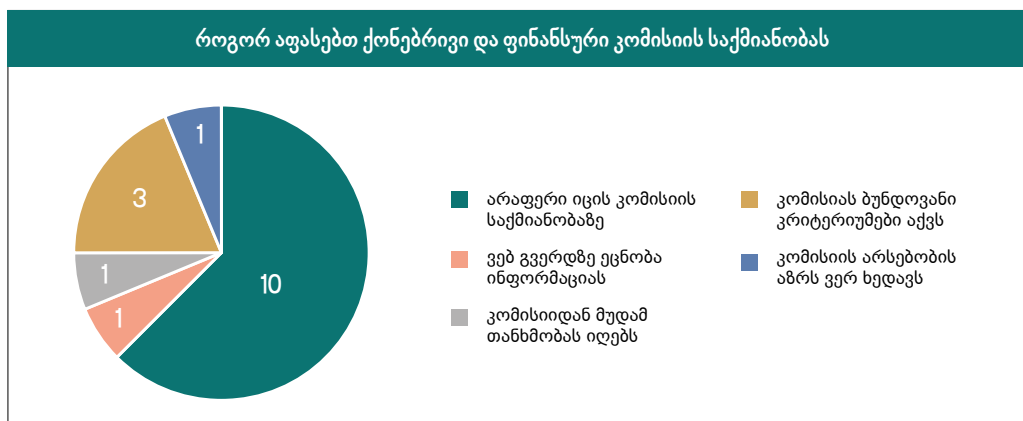
3.2. ქონებრივი და ფინანსური კომისიის საქმიანობის შეფასება

რელიგიის საკითხთა სააგენტოს ფარგლებში მოქმედი ქონებრივი და ფინანსური კომისია სააგენტოს ერთ-ერთი უფლებამოსილებების – კომპეტენტური ორგანოებისთვის რელიგიურ-საკულტო დანიშნულების ნაგებობების მშენებლობის, მათი ადგილმდებარეობის განსაზღვრის და სხვადასხვა შენობა-ნაგებობის რელიგიურ-საკულტო დანიშნულების შენობად გარდაქმნის თაობაზე რეკომენდაციების გაცემის შესასრულებლად შეიქმნა, ისევე როგორც ადგილობრივი ან ცენტრალური ბიუჯეტიდან ფინანსური დახმარების, თუ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების კომპეტენციას მიკუთვნებული სხვა საკითხების გადასაწყვეტად, რომელთა შეთანხმებაც რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს უფლებამოსილებად განისაზღვრა.²⁰⁸ ამასთანავე, ქონებრივი და ფინანსური კომისიის გადანაცვტილებების მიღების პროცედურული საკითხები მკაცრი რეგლამენტირების გარეშე დარჩა.²⁰⁹ შედეგად, გაუგებარია კრიტერიუმები, რომლითაც კომისია კონკრეტული გადანაცვტილებების მიღებისას ხელმძღვანელობს, გარდა ამისა, არც დაინტერესებულ მხარეებს ეძლევათ სათანადო შესაძლებლობა, დააკვირდნენ კომისიის საქმიანობას და იმ სტანდარტებს, რომლებსაც ეყრდნობა კომისია.²¹⁰ ამ პროცედურული მოუწესრიგებლობისა და კომისიის გადანაცვტილებების სარეკომენდაციო ხასიათის გამო, რელიგიური ორგანიზაციებისთვის საკმაოდ ბუნდოვანია, კომისიისადმი მიმართვა არის თუ არა პრობლემების გადაწყვეტის ეფექტიანი გზა. შესაბამისად, არც რელიგიურ ორგანიზაციებსა და კომისიას შორის საქმიანი ურთიერთობებია მასშტაბური. ამას EMC-ის მიერ 2019 წლის დეკემბერში ჩატარებული გამოკითხვის შედეგებიც ადასტურებს, რომლის მიხედვითაც გამოვლინდა, რომ რელიგიური გაერთიანებების დიდი ნაწილი არანაირ ინფორმაციას არ ფლობს კომისიის საქმიანობის შესახებ.

208 რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს ანგარიში 2014 წლის ივნისი – დეკემბერი, გვ. 16, ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/wliuri-angarisebi/religiis-sakitxta-saxelmwifo-saagentos-angaris-2014-wlis-ivnisi-dekemberi>

209 ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის (EMC) კვლევა: რელიგიის თავისუფლება სახელმწიფოს დისკრიმინაციული და არასეკურალური პოლიტიკის კრიტიკა, გვ. 95. ხელმისაწვდომია: <https://emc.org.ge/uploads/products/pdf/%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%97%E1%83%90%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%A3%E1%83%A4%E1%83%9A%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%90.pdf>

210 T. Jeremy Gunn in cooperation with Dag Nygaard, "Georgian Constitutional Values versus Political and Financial Interests, The Constitutional Agreement's Departure from the Georgian Principle of Equality", Norwegian Centre for Human Rights, the Oslo Coalition on Freedom of Religion or Belief, 2015, page:54. ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე: https://www.jus.uio.no/smr/english/about/programmes/oslocoalition/news/report_georgia_til_net.pdf

რელიგიის საკითხთა სააგენტო საკუთარ ვებგვერდზე პერიოდულად ავრცელებს ინფორმაციას კომისიის სხდომების ჩატარების შესახებ. თუმცა სააგენტოს მიერ გავრცელებული ინფორმაცია მხოლოდ სტატისტიკურ მონაცემებს მოიცავს და განხილული საკითხების შინაარსობრივ დეტალებზე ინფორმაციას არ გვაწვდის.²¹¹ სააგენტო საკუთარი საქმიანობის წლიურ ანგარიშებშიც უთმობს ადგილს კომისიის საქმიანობის შესახებ ინფორმაციას, თუმცა კომისიის საქმიანობაზე შედარებით დეტალური მონაცემები მხოლოდ 2014 წლის ანგარიშშია მოცემული, შემდეგ წლებში კი, კომისიის საქმიანობის შესახებ ინფორმაცია მხოლოდ ფრაგმენტული და სტატისტიკური ინფორმაციის მონოდებით შემოიფარგლება.²¹² სააგენტოს ინფორმაციის თანახმად, რელიგიური გაერთიანებების მიერ კომისიაზე წამოყენებული საკითხების უმრავლესობის შესახებ, სააგენტო დადებით რეკომენდაციას გაცემს:

2019 წელი: 180 საკითხი, დაკმაყოფილდა – 153.

2018 წელი: 140 საკითხი, დაკმაყოფილდა – 124.

2017 წელი: 197 საკითხი, დაკმაყოფილდა – 170.

2016 წელი: 246 საკითხი, დაკმაყოფილდა – 205.

2015 წელი: 197 საკითხი, დაკმაყოფილდა – 139.

2014 წელი: 69 საკითხი, დაკმაყოფილდა – 59.

EMC-ის მიერ რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოსგან საჯარო ინფორმაციის სახით გამოთხოვილი კომისიის რეკომენდაციებიდან ირკვევა, რომ კომისიაზე განხილული საქმეების უდიდესი ნაწილი საქართველოს მართლმადიდებელი

211 რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს ვებგვერდზე გავრცელებული ინფორმაცია ქონებრივ და ფინანსურ საკითხთა კომისიის სხდომების შესახებ. ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/qonebrivi-da-finansuri-komisია/2019-wlis-religiur-gaertianebata-qonebrivi-da-finansuri-sakitxebis-meotxe-komisiis-sxdoma> ,

212 რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს წლიური ანგარიშები, ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/wliuri-angarisebi>

ეკლესიის საჭიროებას ეხება და სხვა რელიგიური ორგანიზაციების საჭიროებების შესახებ მიმართვების ოდენობა რამდენიმეჯერ ნაკლებია დომინანტი რელიგიური ჯგუფის შუამდგომლობების რაოდენობაზე.²¹³ შინაარსობრივად განსახილველი საკითხები მოიცავს სხვადასხვა სამშენებლო თუ სარეაბილიტაციო საქმიანობისთვის თანხის გამოყოფის თაობაზე რელიგიური სალოცავის მდებარეობის შესაბამისი მუნიციპალიტეტისთვის რეკომენდაციის გაცემას სამუშაოების დაფინანსების შესახებ. სამშენებლო სამუშაოების მოცულობის გათვალისწინებით, რეკომენდაციები გაიცემა განსხვავებული ოდენობის თანხების შესახებ. ამ შემთხვევაში გაურკვეველია, კომისია მსჯელობს თუ არა ჩასატარებელი სამუშაოების მიზანშეწონილობაზე, ან თუ მსჯელობს, რა კრიტერიუმებით აფასებს ამ საკითხს. მხოლოდ რელიგიური გაერთიანების ახსნა-განმარტების საფუძველზე იღებს გადაწყვეტილებას, თუ თითოეულ შემთხვევას სხვა დასაბუთების გათვალისწინებითაც შეისწავლის. ასევე გაუგებარია, რატომ საჭიროებენ მუნიციპალური ორგანოები ამ საკითხზე შესაბამისი გადაწყვეტილების მისაღებად სააგენტოს კონსულტაციას. მით უმეტეს, როდესაც სააგენტოს რეკომენდაცია ასეთ საკითხზე, როგორც წესი, მცირე დოკუმენტია, რომელზეც მხოლოდ ჩასატარებელი სამშენებლო სამუშაოს ზოგადი აღწერილობაა მითითებული. რეკომენდაციის საფუძველზე, შეუძლებელია ითქვას, რომ სააგენტომ რაიმე განსაკუთრებულ კომპეტენციასა და სპეციფიკურ კვალიფიკაციაზე დაყრდნობით შეისწავლა საკითხი, რასაც მუნიციპალური ორგანოები ვერ გასწვდებოდნენ. რადგანაც უცნობია კომისიაზე საკითხის განხილვის დეტალები და კრიტერიუმები, რთულია მსჯელობა კომისიის მიუკერძოებლობის შესახებ. თუმცა ის ფაქტი, რომ ზოგადად რელიგიის საკითხთა სააგენტოს თანამშრომლებს შორის არ არიან რელიგიური უმცირესობის წარმომადგენლები, სააგენტოს საქმიანობის, მათ შორის, ქონებრივი და ფინანსური კომისიის მიუკერძოებლობაზე ეჭვებს ბუნებრივად წარმოშობს.²¹⁴ განსაკუთრებით იმ ვითარებაში, როცა კომისია აკმაყოფილებს მართლმადიდებელი ეკლესიის შუამდგომლობების აბსოლუტურ უმრავლესობას, ხოლო რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენლებისთვის გადაცემული არცერთი ქონება არ წარმოადგენს საბჭოთა პერიოდში ჩამორთმეულ, უფუნქციო და/ან ე.წ. სადავო ნაგებობებს, რომელთა დაბრუნებასაც რელიგიური ორგანიზაციები, წლებია, ითხოვენ.²¹⁵

მიკერძოების საფრთხესთან ერთად, მნიშვნელოვანი პრობლემა იყო კომისიის ფართო მანდატი, რომელიც ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების

213 რელიგიის საკითხთა სააგენტოს თავმჯდომარის 2019 წლის 16 დეკემბრის №1/1080 წერილით გაცემული საჯარო ინფორმაცია.

214 T. Jeremy Gunn in cooperation with Dag Nygaard, "Georgian Constitutional Values versus Political and Financial Interests, The Constitutional Agreement's Departure from the Georgian Principle of Equality", Norwegian Centre for Human Rights, the Oslo Coalition on Freedom of Religion or Belief, 2015, page:54. ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე: https://www.jus.uio.no/smr/english/about/programmes/oslocoalition/news/report_georgia_til_nett.pdf,

215 ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტი (TDI), რელიგიის საკითხთა სააგენტოს 2016-2017 წლების ანგარიშის შეფასება, ხელმისაწვდომია: <http://tdi.ge/ge/news/552-religiis-saagentos-2016-2017-clebis-angarishis-shepaseba>

გადაწყვეტილებებში ჩარევის შესაძლებლობასაც კი ქმნიდა. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები რელიგიური ნაგებობის მშენებლობის ნებართვის გასაცემად, ადმინისტრაციული წარმოების პროცესში სააგენტოს მიმართავდნენ შესაბამისი რეკომენდაციისთვის. თუმცა საქართველოს საერთო სასამართლოების გადაწყვეტილებების თანახმად, ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ, მშენებლობის ნებართვის გაცემის პროცესში, რელიგიის საკითხთა სააგენტოს რეკომენდაციის მოთხოვნა უკანონოდ გამოცხადდა.²¹⁶

ამ შედარებით მცირე პრობლემის მოგვარების პარალელურად, კვლავაც გადაუჭრელი რჩება საბჭოთა პერიოდში ჩამორთმეული ქონების დაბრუნების შესახებ კანონმდებლობით მკაფიო კრიტერიუმების დადგენა, რაც სააგენტოს ეგიდით შექმნილი კომისიის საქმიანობისთვის გარკვეული მიმართულების დამდგენი იქნებოდა. რელიგიური ორგანიზაციები კომისიის საქმიანობის პოლიტიკური მიზანშეწონილობისადმი დამოკიდებულებას სწორედ ქონების რესტიტუციის საკითხის სამართლებრივი მოუწესრიგებლობით ხსნიან.²¹⁷ იმის მიუხედავად, რომ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ 2017 წელს არაკონსტიტუციურად ცნო „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონის ის ნორმა, რომელიც სახელმწიფო ქონების უსასყიდლოდ საკუთრებაში გადაცემის შესაძლებლობას მხოლოდ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიისთვის ითვალისწინებს²¹⁸, და ამასთანავე მიუთითა, რომ დისკრიმინაციის აღმოფხვრა შესაძლებელია როგორც განხილული პრივილეგიის სრული გაუქმებით, ისე მისი არსებითად თანასწორ პირებზე ერთნაირად გავრცელებით, საქართველოს პარლამენტს არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმის იურიდიული ძალის დაკარგვის (2018 წლის 31 დეკემბერიდან) მიუხედავად, კვლავაც არ მიუღია შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები რელიგიური გაერთიანებების ქონებრივი თანასწორობის რეალიზაციისთვის.

ასეთ ვითარებაში, როდესაც საქართველოს ხელისუფლება არ ავლენს პოლიტიკურ ნებას შეიმუშავოს შეიმუშავოს ქონების რესტიტუციის სამართლიანი და არადისკრიმინაციული კანონმდებლობა და პოლიტიკა, რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოში მოქმედი ქონებრივი და ფინანსური კომისიის საქმიანობის მიმართ მუდმივად იარსებს ეჭვები ამ ორგანოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების სამართლიანობის და პოლიტიკური ზეგავლენისგან დამოუკიდებლობის თვალსაზრისით.

216 ტოლერანტობისა და მრავალფეროვნების ინსტიტუტის (TDI) განცხადება თბილისის სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების შესახებ, ხელმისაწვდომია: <http://tdi.ge/ge/news/486-sasamartlo-religiurmsheneblobaze-saagentos-rekomendaciis-motxovna-ukanonnoa>

217 სახალხო დამცველთან არსებული რელიგიათა საბჭოს რეკომენდაციები, 2017 წელი, გვ. 12. ხელმისაწვდომია: http://tolerantoba.ge/failebi/qartuli_broshura_saxalxo_damcveli_87902.pdf

218 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 3 ივლისის გადაწყვეტილება. ხელმისაწვდომია: <http://constcourt.ge/ge/legal-acts/judgments/1-1-811-ssip-saqartvelos-evangelur-baptisturi-eklesia-ssip-saqartvelos-evangelur-luteruli-eklesia-ssip-sruliad-saqartvelos-muslimta-umaglesi-sasuliero-sammartvelo-ssip-daxsnil-qristianta-sagvto-eklesia-saqartveloshi-da-ssipsaqartvelos-saxarebis-rwmenis-e.page>

3.3. ინტერრელიგიური სათათბიროს როლი და ფუნქციები

ინტერრელიგიური სათათბირო 2014 წელს შეიქმნა რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს ეგიდით. სააგენტოს ინფორმაციით, სათათბიროს საქმიანობაში „მონაწილეობს საქართველოში არსებული თითქმის ყველა რელიგიური გაერთიანება საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის, ისტორიული რელიგიებისა და სხვა მცირერიცხოვანი რელიგიების ჩათვლით“.²¹⁹ სააგენტოს ვებგვერდზე სათათბიროში მონაწილე რელიგიური ორგანიზაციების ამგვარი ჩამოთვლა კიდევ ერთხელ, ენობრივ დონეზე ააშკარავებს სააგენტოს მიერ რელიგიური ორგანიზაციების იერარქიზაციას, რაც მის საქმიანობაში ხშირად გამოვლენილა და რაზეც თავად რელიგიური ორგანიზაციებიც გამოთქვამენ უკმაყოფილებას.²²⁰ მიუხედავად სააგენტოს მტკიცებისა, რომ სათათბიროს საქმიანობაში „თითქმის ყველა“ რელიგიური გაერთიანება მონაწილეობს, 2018 წლის დეკემბრისთვის სათათბიროს წევრად 12 რელიგიური გაერთიანებაა მითითებული, მაშინ როცა ამ გაერთიანებების რიცხვი საქართველოში რეალურად ბევრად მეტია. მაგალითისთვის, საქართველოს სახალხო დამცველთან არსებულ რელიგიურ საბჭოში გაწევრიანებულია 33 რელიგიური გაერთიანება. გაუგებარია, თუ რა პრინციპით გამოყოფს რელიგიის საკითხთა სააგენტო იმ რელიგიურ ორგანიზაციებს, რომლებთანაც თანამშრომლობს ინტერრელიგიური სათათბიროს ფორმატში. ის ფაქტი, რომ ინტერრელიგიურ სათათბიროში ვერ ხვდებიან ხელისუფლების რელიგიური პოლიტიკის მიმართ კრიტიკულად განწყობილი ისეთი რელიგიური გაერთიანებები, როგორიცაა ქართველ მუსლიმთა კავშირი, საქართველოს ევანგელურ-ბაპტისტური ეკლესია და სრულიად საქართველოს მუსლიმთა უმაღლესი სასულიერო სამმართველო, ცხადია, ეჭვებს ბადებს იმის თაობაზე, რომ სააგენტომ თავიდან აირიდა სათათბიროს შიგნით კრიტიკული მოსაზრებების გაჟღერება.

ინტერრელიგიური სათათბიროს დაკომპლექტების პრინციპების გარდა, ასევე ბუნდოვანია ინტერრელიგიური სათათბიროს ფუნქციები, მისი საქმიანობის ფორმალური წესები, მიზნები და ამოცანები. შესაბამისად, სათათბირო გარკვეულ არაფორმალურ გაერთიანებად მოჩანს, რომლის საქმიანობის დღის წესრიგსაც მთლიანად სააგენტო განსაზღვრავს თავისი მიზნებიდან გამომდინარე. სააგენტოს საიტზე გავრცელებული ინფორმაციის თანახმად, სათათბირო წინასწარ დადგენილი პერიოდულობის გარეშე იკრიბება სხვადასხვა საკითხზე, მაგალითად, ბავშვთა უფლებები და საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებული ბავშვთა კოდექსი²²¹,

219 ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/interreligiuri-satatbiro>

220 საქართველოს სახალხო დამცველთან არსებული რელიგიათა საბჭოს რეკომენდაციები 2017 წ. გვ. 13, ხელმისაწვდომია: http://tolerantoba.ge/failebi/qartuli_broshura_saxalxo_damcveli_87902.pdf

221 ხელმისაწვდომია: <https://religion.gov.ge/siaxleebi/inter-religiuri-satatbiro/interreligiuri-satatbiros-sexveda-bavsvta-uflebebis-sakitxebze>

განათლების საკითხები²²², რელიგიური ორგანიზაციების წინაშე მდგარი სამართლებრივი საკითხების მოწესრიგების გზები²²³, – სამსჯელოდ. რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს ინფორმაციით, ინტერრელიგიური სათათბიროს წევრები პერიოდულად ხვდებიან სხვადასხვა ქვეყნის დიპლომატიურ და სახელმწიფო უწყებებს, რის მაგალითადაც სააგენტო ასახელებს 2016 წელს რუმინეთის რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო მდივან, ვიქტორ ოპასკისთან შეხვედრას.²²⁴ თუმცა მსგავსი შეხვედრები წინასწარ დაუგეგმავ და ფრაგმენტულ ხასიათს ატარებს.

სათათბიროში წევრი რელიგიური გაერთიანებების მონაწილეობით, სააგენტო ატარებს კონფერენციებსაც. 2016, 2017 და 2018 წლებში კონფერენციები ჩატარდა საერთო სახელწოდებით, „ინტერრელიგიური დიალოგი მშვიდობისთვის“. 2019 წელს კონფერენციის თემა იყო საქართველოს ევროპული ინტეგრაცია. კონფერენციაში ძირითადად მონაწილეობდნენ სათათბიროს წევრი რელიგიური გაერთიანებების სასულიერო პირები, რომლებიც საკუთარ მოსაზრებებს გამოთქვამდნენ კონფერენციის თემის შესახებ, იქნებოდა ეს ტოლერანტობის კულტურა საქართველოში, რელიგიური გაერთიანებების ისტორიის მიმოხილვა თუ მათი რელიგიური გაერთიანების დამოკიდებულება საქართველოს ევროინტეგრაციის მიმართ.²²⁵ კონფერენციები სრულდება შესაბამისი დეკლარაციით, რომელსაც სააგენტო ასევე ავრცელებს საკუთარ ვებგვერდზე.²²⁶

ინტერრელიგიური სათათბიროს საქმიანობის ფრაგმენტულობა და არასისტემურობა, ყოველწლიურად მხოლოდ დეკლარაციული და დემონსტრაციული ტექსტების შედგენით შემოფარგვლა, ამ ორგანოს საქმიანობის არაეფექტიანობაზე მეტყველებს. სათათბიროს საქმიანობის პოზიტიური შედეგის არარსებობაზე მიუთითებს საქართველოს სახალხო დამცველიც ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტისადმი თავის მიმართვაში.²²⁷ ანალოგიურად შეაფასა სათათბიროს საქმიანობა 2019 წლის ნოემბერში EMC-ის მიერ გამოკითხულმა რელიგიური გაერთიანებების წარმომადგენლების უმრავლესობამ.

222 ხელმისაწვდომია: <https://religion.gov.ge/interreligiuri-satatbiro/dres-inter-religiuri-satatbiros-morigi-sxdoma-gaimarta>

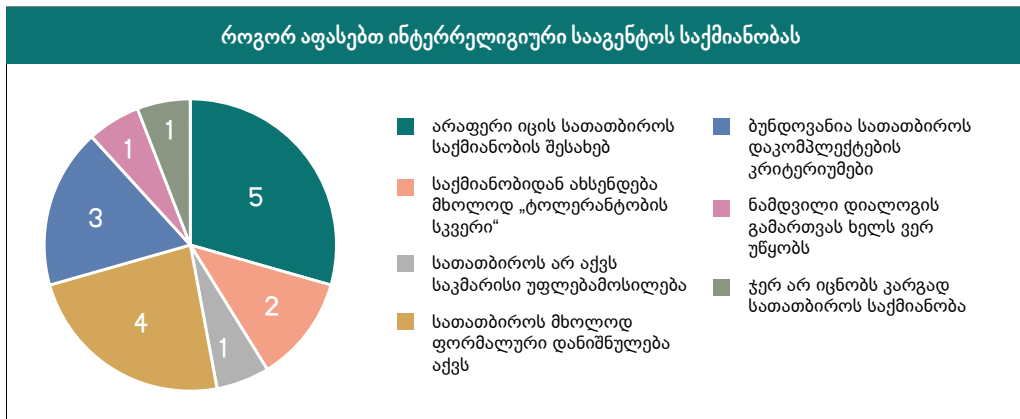
223 ხელმისაწვდომია: <https://religion.gov.ge/interreligiuri-satatbiro/inter-religiuri-satatbiros-sxdoma>

224 რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს თავმჯდომარის 2019 წლის 28 სექტემბრის წერილი №1/978

225 ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/inter-religiuri-konferencia>

226 ხელმისაწვდომია: <https://religion.geo.gov.ge/deklaraciebi>

227 საქართველოს სახალხო დამცველის მოსაზრება ევროპის მინისტრთა საბჭოსადმი, იდენტობის ჯგუფის საქმეების აღსრულების მდგომარეობის შესახებ, 2019 წლის 19 აგვისტო, გვ. 7, ხელმისაწვდომია: http://ombudsman.ge/res/docs/2019082015581476687.pdf?fbclid=IwAR0m6YbO50YgY_K6ouuPQVVnPI1tfVdbTe2DXmVY8YjyRJ-5ABcf7JvYWTc

ერთ-ერთი რესპონდენტის აზრით: „სათათბიროს მიერ იშვიათად გავრცელებული განცხადებები მუშაობის ილუზიის შექმნას ისახავს მიზნად, რადგან სათათბირო მხოლოდ ფორმალურად შექმნილი ორგანოა, რომელიც პრობლემების გადაწყვეტისკენ არ არის მომართული“. ინტერრელიგიური სათათბიროს საქმიანობის არაპროდუქტიულობა კიდევ ერთი დასტურია იმისა, რომ რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო ვერ უზრუნველყოფს რელიგიურ გაერთიანებებს შორის გრძელვადიანი და მრავალხმრივი დიალოგის წარმართვას, რისი ვალდებულებაც მას კანონმდებლობით აკისრია.²²⁸

3.4. დასკვნა

ზემოთ წარმოდგენილი შეფასებები აჩვენებს, რომ რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს მანდატი და საქმიანობა ბუნდოვანი და პრობლემურია და რელიგიური ორგანიზაციების კონტროლისა და მათ შიდა საქმეებში ჩარევის მაღალ რისკებს შეიცავს. 6 წლის განმავლობაში უწყებამ ვერ შეძლო რელიგიის თავისუფლებასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი ინსტიტუციური და საკანონმდებლო გამოწვევების გადაჭრასთან დაკავშირებული ინიციატივების შემუშავება და დღის წესრიგში დაყენება. პრემიერ-მინისტრის უშუალო დაქვემდებარების ქვეშ არსებობის მიუხედავად, ის არც უფლების დარღვევისა და კონფლიქტის კონკრეტული ინციდენტების ეფექტიანი და სამართლიანი მოგვარების როლს ასრულებდა ჯეროვნად და არც მათი მოგვარების სამართლებრივი და სოციალური პროცესებისთვის შეუწყვია ხელი.

228 2014 წლის 19 თებერვლის საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს შექმნისა და დებულების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის №177 დადგენილების მე-2 მუხლის პირველი პუნქტის „ნ“ ქვეპუნქტი. ხელმისაწვდომია: <https://religion.gov.ge/kanonmdebloba/saqartvelos-mtavobis-dadgenileba-n177-2014-wlis-19-tebervali-q-tbilisi-sajaro-samartlis-iuridiuli-piris-religiis-sakitxta-saxelmwifo-saagentos-seqmniisa-da-debulebis-damtkebis-sesaxe>

უნწყების მიერ ინიცირებული და მხარდაჭერილი საკანონმდებლო და პოლიტიკის ინიციატივები, როგორც წესი, რეგრესული მიდგომებით გამოირჩევა და რელიგიის თავისუფლებისა და თანასწორობის პროგრესულ სამართლებრივ და პოლიტიკურ იდეებს მკვეთრად უპირისპირდება. არადომინანტური რელიგიის თავისუფლების და რელიგიური უმცირესობების უსაფრთხოების პრიზმიდან დანახვის და ზოგიერთი ორგანიზაციის ჭარბი კონტროლის პრაქტიკა კი, რელიგიური ჯგუფების და თემების გაუცხოებას აღრმავებს და მათ უფლებრივ და სოციალურ მდგომარეობას კიდევ უფრო ამძიმებს.

უნწყების მიმართ დაბალია რელიგიური ორგანიზაციების დიდი ნაწილის ნდობა და პოზიტიური აღქმა, რასაც ჩვენს მიერ ჩატარებული მცირე კვლევის შედეგებიც ადასტურებს. რელიგიური და სამოქალაქო აქტორების დიდი ნაწილი, სააგენტოს დაფუძნებისთანავე, მის მიმართ სკეპტიკურად იყო განწყობილი, რადგან „რელიგიის სამინისტროს“ მსგავსი ინსტიტუციის შექმნის შიშებს აჩენდა. მიუხედავად იმისა, რომ სუსტი ინტელექტუალური რესურსებისა და სოციალური და პოლიტიკური კაპიტალის პირობებში, უწყებამ მნიშვნელოვანი გავლენა ვერ მოიპოვა და ბოლო წლებში მისი საქმიანობა უმნიშვნელო გახდა, სააგენტოს საქმიანობას არ აქვს არც პოლიტიკური, არც სამართლებრივი და არც ადმინისტრაციული გამართლება და მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია მისი გაუქმება. ამ პირობებში მნიშვნელოვანია სახელმწიფომ შექმნას რელიგიურ ორგანიზაციებთან კომუნიკაციის დემოკრატიული და ინკლუზიური პრაქტიკები, რომელიც გამორიცხავს რელიგიური ორგანიზაციების კონტროლისა და მათ საქმიანობაში ჩარევის რისკებს. აუცილებელია, რომ საკონსულტაციო პლატფორმებისა და მექანიზმების შესახებ ხედვები სახალხო დამცველთან მოქმედ რელიგიათა საბჭოსთან და მის გარეთ მოქმედ რელიგიურ გაერთიანებებთან კონსულტაციებსა და რეალურ დიალოგს დაეფუძნოს. მნიშვნელოვანია, ამ პროცესში ადამიანის უფლებებსა და თანასწორობაზე მომუშავე ძირითადი ინსტიტუციები და ორგანიზაციებიც მონაწილეობდნენ.